

7. Kachak T. Akademichna rytoryka [Academic rhetoric. Textbook.]. Pidruchnyk. Ivano-Frankivsk: Misto-NV, 2023. 216 s. [in Ukrainian]
8. Kovalynska I. V. Neverbalna komunikatsiia [Non-verbal communication]. K. : Vyd-vo "Osvita Ukrainy", 2014. 289 s. [in Ukrainian]
9. Kultura fakhovoho movlennia: Navchalnyi posibnyk [Culture of professional speech: Study guide] / Za red. N. D. Babych. Chernivtsi: Knyhy – KhKhI, 2006. 496 s. [in Ukrainian]
10. Manakin V. Mova i mizhkulturna komunikatsiia [Language and intercultural communication. Education a guide for universities]. Navch. posibnyk dlia universytetiv. Kyiv : VTs "Akademiia", 2012 285 s. [in Ukrainian]
11. Serbenska O. A., Voloshchak M. Y. Aktualne intervju z movoznavtsem: 140 zapytan i vidpovidei [Current interview with a linguist: 140 questions and answers]. K. : Vyd. tsentr "Prosvita", 2001. 204 s. [in Ukrainian]
12. Serbenska O.A. Kultura usnoho movlennia. Praktykum: Navchalnyi posibnyk [Culture of oral speech. Workshop: Study guide]. Kyiv : Tsentr navchalnoi literatury, 2004. 216 s. [in Ukrainian]

Lytvyn N., Kachak T., Krul L. Verbal and non-verbal communication in the pedagogical practice of higher education

The article analyzes the theoretical and practical aspects of the use of verbal and non-verbal communication in the pedagogical practice of higher education. It has been determined that the problem of practical use of verbal and non-verbal communication in the educational environment of higher education institutions remains poorly understood.

It is noted that pedagogical communication, which combines verbal and non-verbal means of communication, is effective. The verbal block realizes in speech what a person wants to say, and the non-verbal block realizes the motives that are in the unconscious. The content of the message and the observance of language norms in oral and written speech during communication between the teacher and students are important: accentuation, orthoepic, lexical, morphological, syntactic, stylistic, etc. Important aspects of the proper organization of professional communication between participants in the educational process are outlined and the most common speech errors are analyzed.

It is proved that the correct and effective use of non-verbal means of communication: facial expressions, gestures, postures, looks, etc. is important in the practice of interaction between participants of the educational process. Prosodic and extra-linguistic means not only regulate the flow of speech, allow to save linguistic means of communication, and express emotional states but also enhance communicative interaction and the effectiveness of students' knowledge acquisition.

On the example of the analysis of the integrated lesson on intercultural interaction "Fairy Tales of the World. Traditions of Childhood" conducted for Ukrainian and foreign students of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University and Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, the article traces the effectiveness of using verbal and non-verbal means of communication. The methodological development of a lesson that promotes effective language learning and communicative interaction of students of different nationalities and native speakers of different languages with the help of a mediator's language (verbal means), non-verbal means, and digital tools for information visualization is proposed.

Key words: oral communication, culture of speech, verbal communication, non-verbal communication, intercultural communication.

УДК 316.61:[005.642.5/8:378]

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.92.1.15>

Марчук І. В.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ & ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ: АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ

У статті висвітлено проблематику щодо ключових аспектів у контексті комплексного процесу соціалізації кожного індивідуума через призму реалізації активностей у закладах освіти. Одне з цільних місць – продукування ідей на шляху до екстраполяції актуальних напрямів, пов'язаних із процесами інформатизації суспільства.

Форми навчальної роботи, які здійснюються під час проведення уроку / уроків (індивідуальні діяльності, робота в парах / групах), – проаналізовано через призму впровадження трендових технік тайм-менеджменту, що передбачають виконання низки практико орієнтованих завдань.

Доведено, що заклад освіти є одним із важливих "агентів" соціалізації на шляху до гармонійного розвитку зростаючого покоління, яке має оволодіти низкою вмій і навичок задля гармонійного життя в суспільстві та успішної реалізації своїх здібностей і талантів у подальшому (у процесі продукування професійної траєкторії особистісного поступу).

У розвідці актуалізована проблематика щодо управлінських аспектів, які безпосередньо взаємопов'язані з наскрізними процесами інформатизації суспільства загалом і техніками тайм-менеджменту (самоменеджменту) зокрема, зважаючи на розуміння керівниками (спільно з усією освітянською когортою вчителів-предметників) та здобувачами / здобувачками закладів освіти цифровізованих підходів до ознайомлення з навчальним контентом. Висвітлено основні практичні етапи на шляху до утвердження саморозвитку індивідуальних властивостей керівників закладів освіти через призму екстраполяції на управлінські активності перфоманс – самоменеджменту.

У статті проаналізовано підходи щодо подолання проявів прокрастинації завдяки екстраполяції трендових методів самоменеджменту та використанню "правила маленьких кроків". Закцентовано увагу на формуванні кейсів

із інструкціями для успішного виконання низки завдань / вправ під час проведення уроку / уроків. Доведено, що дії, зазначені вище, – сприятимуть успішній реалізації професійних орієнтирів зростаючого покоління.

Основні спекти проблематики розвідки досліджено завдяки використанню теоретичних методів у контексті науково-педагогічного постулу. Із-поміж них: методи аналізу та синтезу, узагальнення та конкретизації. У статті надано орієнтовні поради щодо розв'язання питань, які постали у фокусі проблематики статті. Визначено подальші перспективи тематичних векторів дослідження, зважаючи на вітчизняний та міжнародний досвід.

Ключові слова: соціалізація особистості, тайм-менеджмент, заклад освіти, актуальні аспекти, освітні нарративи, перфоманс – самоменеджмент, прокрастинація, “агенти” соціалізації, екстраполяція.

Сучасні освітні нарративи потребують неабиякого акцентування уваги на аспектах соціалізації кожного індивідуума в закладах освіти, як одних із “агентів соціалізації” особистості, адже вони здійснюють вагому інфлюенцію на розвиток світоглядної життєвої парадигми, концептуального розуміння низки процесів та особливостей особистісної траєкторії подальшого розвитку. Використання ефективних практик щодо “регулювання” власного часу та навичок резильєнтності з метою гармонійного розвитку та репрезентації на практиці своїх здібностей під час продукування професійних активностей – на часі.

Науковці детально дослідили низку питань щодо процесів у контексті соціалізації особистості загалом та ключових векторів на шляху до ефективної імплементації технік тайм-менеджменту зокрема, зважаючи на реалізацію освітніх активностей. Н. Любченко обґрунтувала актуальність та еволюцію самоменеджменту і тайм-менеджменту як наукових напрямів [4]. Теоретичні підходи до перфоманс – самоменеджменту через призму діяльності керівника Нової української школи досліджено Г. Тимошко [8]. Одне з чільних місць – науковій деталізації впливів “агентів” соціалізації на молодь [1]. Л. Овдієнко дослідила освіту як простір соціалізації особистості [5].

Зважаючи на трендові інтеграційні нарративи, І. Причєпа, І. Соломонюк і Т. Лєсько сфокусували увагу на ключових аспектах упровадження тайм-менеджменту як дієвого інструменту на шляху до ефективного використання часу успішним менеджером [6]. М. Кириченко висвітлив концептуальні нарративи щодо когнітивно-комунікативних вимірів ідеології інформаційного суспільства у гуманітарно-науковому дискурсі ХХІ століття, адже аспект цифровізації (у процесах соціалізації сучасної постаті) – у тренді [2]. О. Рябошапка репрезентувала основні функції тайм-менеджменту [7]. Н. Ткачук та О. Хвїщук проаналізували особливості соціалізації школярів в умовах реалізації освітнього процесу [9]. О. Чернишем досліджено соціалізацію особистості в контексті наукової проблеми [10]. Т. Колтунович та О. Полїщук висвітлили нарративи прокрастинації в аспекті конфлікту між “важливим” і “приємним” [3]. Водночас варто сфокусувати більш значну увагу на особливості екстраполяції векторів, зазначених вище, на реалізацію діяльностей у сучасному закладі загальної середньої освіти.

Метою розвідки є дослідження ключових аспектів у контексті багатовекторного процесу соціалізації особистості шляхом імплементації елементів тайм-менеджменту (із превалюванням уваги на деяких аспектах самоменеджменту) у життєвий поступ усіх учасників освітнього процесу загалом та навчальні активності зокрема.

Н. Ткачук та О. Хвїщук зазначають, що соціалізація в освітньому середовищі закладу загальної середньої освіти є важливим етапом соціалізації протягом життя та подальшої адаптації в соціумі [9, с. 34]. О. Черниш вважає її складним і безперервним процесом соціального розвитку, саморозвитку та самореалізації особистості під впливом стихійних, відносно спрямованих і цілеспрямованих впливів, що полягають в одночасному засвоєнні, відтворенні та продукуванні соціальних досвіду, цінностей, потреб, мотивів, норм, поведінки в конкретному суспільстві [10, с. 14]. Л. Овдієнко зазначає, що для того, щоб “соціалізувальні” впливи в освітньому процесі мали сенс, слід застосовувати методичні прийоми, адекватні розвитку особистості. Зокрема, організація навчальної діяльності має формуватися таким чином, щоб спрямовуватися на самостійний творчий пошук (створення ситуації, коли учень або студент у формі гри міг би змодельовати свою поведінку і вчинки так, щоб вони були схожими на ті, які виникають у конкретних життєвих обставинах, проаналізувати їх, дати оцінку власним діям і спробувати спрогнозувати подальший розвиток ситуації; сприяти долученню особистості до активної суспільно-практичної і громадської діяльності [5, с. 107].

М. Кириченко дійшов висновку, що перехід до інформаційного суспільства став носити характер технократичного проекту (проектів), що базується на інформаційно-комунікаційних технологіях і акумулює в собі створення автоматизованих інформаційних систем, які повинні задовольняти вимоги інформаційного суспільства, для чого необхідне створення його ідеології [2, с. 138]. Вищезазначений концепт інформатизації варто екстраполювати на процес соціалізації через призму впровадження низки діяльнісних (активних) практик щодо репрезентації освітнього контенту вітчизняною когортою освітян. К. Грона вважає, що саме загальна середня освіта сприяє розвитку підлітка як особистості, його потенціалу, творчих схильностей, професійного самовизначення. Водночас – формує загальнолюдську мораль, надає необхідні знання про природу, людину та суспільство, здійснює екологічне та фізичне виховання [1, с. 212]. Н. Ткачук та О. Хвїщук переконані в тому, що саме під час навчання у школі, учні набувають досвіду взаємодії з іншими особистостями, опановують навички соціально позитивних способів самоствердження, самореалізації, самопізнання та самовизначення [9, с. 34]. О. Рябошапка дійшла висновку, що правильна організація та управління часом зможуть сприяти досягненню значних результатів [7, с. 253].

Задля подолання проявів прокрастинації в учасників / учасниць освітнього процесу варто зосередити увагу на “правилі маленьких кроків”. Його “секрет” є дуже простим. Для того, щоб виконати широкомасштабне завдання, варто градувати його на певні етапи (кроки) та поступово виконувати їх. Доцільно також сфокусувати увагу на “особистісній винагороді”, як додатковій мотивації для себе. Формування та системна акумуляція інструкцій щодо часових меж у межах виконання активностей під час здійснення певних навчальних методів, прийомів і технологій (елементи групової роботи / парні завдання з продукування проектних активностей тощо) – приклад тайм-менеджменту на рівні проведення уроку / уроків. І. Причепя, І. Соломонюк і Т. Лесько з-поміж методів тайм-менеджменту виокремлюють такі як: “Правило 6П”, “Getting Things Done”, методика “Помідора”, “Піраміда Франкліна”, методика “Швейцарський сир”, “100 блоків” тощо [6]. Вони дійшли висновку, що не існує універсальних систем упорядкування справ та організації свого часу. На їхню думку, на практиці необхідно застосовувати різні способи тайм-менеджменту в їхньому взаємозв’язку [6]. Т. Колтунович та О. Поліщук зазначають, що людина, яка відкладає справи на потім, часто відчуває тривогу, стрес через нестачу часу, провину через невиконані зобов’язання, втрату продуктивності. Як наслідок цього – багато можливостей залишаються нереалізованими, обмеженість у часі часто викликає фізичне та розумове перевантаження. Зокрема, “прокрастинатор” часто забуває про свої базові потреби” [3, с. 215]. На їхню думку, у традиційному розумінні прокрастинацію пов’язують з такими негативними явищами як: неадаптивність, дисфункціональність, пасивність, відсутність самоорганізації тощо. Натомість, її можна позитивно розглядати тільки тоді, коли відкладання виконання завдань є пов’язаним зі зниженням негативних ефектів у процесі їхньої реалізації, коли зволікання стає каталізатором усвідомлення того, що деякі справи не варто продовжувати [3, с. 213].

Н. Любченко акцентує увагу на ключових аспектах самоменеджменту. Дослідниця вважає його науковим напрямом і навчальною дисципліною, умінням / навичкою в контексті компетентнісного підходу в навчанні [4, с. 40]. У процесі реалізації наскрізних принципів Нової української школи варто акцентувати увагу на теоретичних підходах до управлінських практик. Г. Тимошко вважає, що заклад освіти потребує когорта нового покоління керівників із високим рівнем організаційної культури. Важливу роль у процесі підготовки як діючого, так і майбутнього керівника закладу загальної середньої освіти до управління якістю освіти відіграє творча організація перфоманс – самоменеджменту, яка мотивує управлінців до низки світоглядних орієнтирів (переосмислення свого професійного “кредо”, уточнення своєї ролі у процесі розвитку школи та свого професійного самовизначення в умовах реформування шкільної освіти) [8]. На її думку, для утвердження саморозвитку індивідуальних якостей керівника важливо вибрати такий спосіб роботи над собою, який би відповідав особливостям його організаційної культури і був би найбільш ефективним для нього [8]. Перфоманс – самоменеджмент дослідниця розглядає через призму трьох рівнів:

- індивідуальний рівень, або рівень діяльності окремого працівника;
- груповий рівень / рівень підрозділу, або рівень виконання активностей групою людей, які є уособленнями частини організації, мають спільні цілі та співпрацюють разом;
- організаційний рівень, або рівень організації в цілому [8].

Отже, заклад загальної середньої освіти є одним із “агентів” соціалізації зростаючого покоління, який продукує здобутки своїх учнів / учениць та когорта освітян на користь України загалом та їхнього особистісного зростання зокрема. Задля успішної соціалізації кожного індивідуума в контексті освітніх процесів варто зацентувати увагу на низці “векторів”. Із-поміж них:

- акумуляція ідей щодо оновлення підходів до ефективного управління закладами освіти (управлінський аспект прийняття рішень);
- упровадження практик тайм-менеджменту (зокрема – самоменеджменту), що сприятимуть подоланню елементів прокрастинації у кожної особистості;
- використання на уроці / уроках інструктивно-орієнтовних кейсів задля чіткого визначення спектру роботи здобувачів і здобувачок освіти (індивідуальна робота, групові активності тощо).

Змістові напрями, зазначені вище, не є вичерпними на шляху продукування нових підходів щодо реалізації освітнього процесу та їхньої інтеграції з іншими контекстуально-педагогічними практиками. Варто зацентувати увагу на перспективах упровадження здобутків Сполучених Штатів Америки та країн Європейського Союзу, що безпосередньо пов’язані з тематикою розвідки. Одне з чільних місць – подальшому дослідженню особливостей імплементації трендових методів навчання та їхнього поєднання з аспектами психологічного релаксу. Доцільно висвітлити наративи щодо інтеграції навчальних предметів / дисциплін / дисциплін за вибором. Можливим є варіант “симбіозу” певних тематичних векторів із позашкільною роботою, що сприятиме всебічному розвитку здобувачів і здобувачок освіти.

Використана література:

1. Грона К. С. Агенти соціалізації та їх вплив на молодь. *Актуальні проблеми політики*. 2019. Вип. 63. С. 206–219.
2. Кириченко М. О. Концептуалізація когнітивно-комунікативних вимірів ідеології інформаційного суспільства у гуманітарно-науковому дискурсі XXI століття : методологія дослідження. *Гілея* : науковий вісник. 2017. Вип. 116. С. 137–141. URL : [file:///C:/Users/Admin/Downloads/gileya_2017_116\(1\)_33.pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/gileya_2017_116(1)_33.pdf).
3. Колтунович Т. А., Поліщук О. М. Прокрастинація – конфлікт між “важливим” і “приємним”. *Молодий вчений. Сер. Психологічні науки*. 2017. № 5 (45). С. 211–218. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/5/50.pdf>.

4. Любченко Н. В. Самоменеджмент і тайм-менеджмент як Soft Skills керівників і педагогів закладів освіти. *Імідж сучасного педагога*. 2023. № 5 (206). С. 37–44. DOI : [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-5\(206\)-37-44](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-5(206)-37-44).
5. Овдієнко Л. Н. Освіта як простір соціалізації особистості : монографія; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Київ : Міленіум, 2014. 120 с.
6. Причепя І. В., Соломонюк І. Л., Лесько Т. В. Тайм-менеджмент як дієвий інструмент ефективного використання часу успішного менеджера за сучасних умов. *Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання*. 2018. № 12. DOI : [10.32702/2307-2105-2018.12.104](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2018.12.104).
7. Рябошапка О. Тайм-менеджмент як складник успішного сучасного педагога. *Актуальні питання гуманітарних наук. Сер. Педагогіка*. 2021. Вип. 35, т. 5. С. 250–254. DOI : <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-5-37>.
8. Тимошко Г. М. Теоретичні підходи до перформанс – самоменеджменту керівника Нової української школи. *Теорія та методика управління освітою : електронний фаховий журнал*. 2019. Т. 1 (22). URL : <http://surl.li/drmgk>.
9. Ткачук Н. М., Хвищук О. В. Соціалізація школяра в освітньому процесі закладу загальної середньої освіти. *Педагогічний пошук*. 2020. № 4. С. 30–34. URL : [file:///C:/Users/Admin/Downloads/pedp_2020_4_9%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/pedp_2020_4_9%20(1).pdf).
10. Черниш О. О. Соціалізація особистості як наукова проблема. *Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. Сер. Педагогічні науки*. 2021. Ч. 2. № 1 (339). С. 5–17. DOI : [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-1\(339\)-2-5-17](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-1(339)-2-5-17).

References:

1. Hrona K. S. (2019). Ahenty sotsializatsii ta yikh vplyv na molod [Agents of socialization and their influence on youth]. *Aktualni problemy polityky* [Actual problems of politics], vyp. 63. S. 206–219 [in Ukrainian].
2. Kyrychenko M. O. (2017). Kontseptualizatsiia kohnityvno-komunikatyvnykh vymiriv ideologii informatsiinoho suspilstva u humanitarno-naukovomu diskursi KhKhI stolittia : metodolohiia doslidzhennia [Conceptualization of the cognitive-communicative dimensions of the ideology of the information society in the humanitarian and scientific discourse of the 21st century : research methodology]. *Hileia : naukovyi visnyk* [Gilea : Scientific Bulletin], vyp. 116. S. 137–141. URL : [file:///C:/Users/Admin/Downloads/gileya_2017_116\(1\)_33.pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/gileya_2017_116(1)_33.pdf) [in Ukrainian].
3. Koltunovych T. A., Polishchuk O. M. (2017). Prokrastynatsiia – konflikt mizh “vazhlyvym” i “pryiemnym” [Procrastination is a conflict between “important” and “pleasant”]. *Molodyi vchenyi. Ser. Psykholohichni nauky* [A young scientist. Ser. Psychological sciences], № 5 (45). S. 211–218. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/5/50.pdf> [in Ukrainian].
4. Liubchenko N. V. (2023). Samomenedzhment i taim-menedzhment yak Soft Skills kerivnykiv i pedahohiv zakladiv osvity [Self-management and time management as soft skills of managers and teachers of educational institutions]. *Imidzh suchasnoho pedahoha* [The image of a modern teacher], № 5 (206). S. 37–44. DOI : [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-5\(206\)-37-44](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-5(206)-37-44) [in Ukrainian].
5. Ovdiienko L. N. (2014). Osvita yak prostir sotsializatsii osobystosti : monohrafiia [Education as a space of personality socialization : monograph]; Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy, Instytut sotsialnoi ta politychnoi psykholohii. Kyiv : Milenium. 120 s. [in Ukrainian].
6. Prychepa I. V., Solomoniuk I. L., Lesko T. V. (2018). Taim-menedzhment yak diievyi instrument efektyvnoho vykorystannia chasu uspishnoho menedzhera za suchasnykh umov [Time management as an effective tool for effective use of the time of a successful manager under modern conditions]. *Efektivna ekonomika: elektronne naukovе fakhove vydannia* [Efficient economy : electronic scientific publication], № 12. DOI : [10.32702/2307-2105-2018.12.104](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2018.12.104) [in Ukrainian].
7. Riaboshapka O. (2021). Taim-menedzhment yak skladnyk uspishnoho suchasnoho pedahoha [Time management as a component of a successful modern teacher]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. Ser. Pedahohika* [Current issues of humanitarian sciences. Ser. Pedagogy], vyp. 35, t. 5. S. 250–254. DOI : <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-5-37> [in Ukrainian].
8. Tymoshko H. M. (2019). Teoretychni pidkhody do performans – samomenedzhmentu kerivnyka Novoi ukrainskoi shkoly [Theoretical approaches to performance – self-management of the head of the New Ukrainian School]. *Teoriia ta metodyka upravlinnia osvitoiu : elektronnyi fakhovyi zhurnal* [Theory and methodology of education management : electronic professional journal], t. 1 (22). URL : <http://surl.li/drmgk> [in Ukrainian].
9. Tkachuk N. M., Khvishchuk O. V. (2020). Sotsializatsiia shkoliara v osvitnomu protsesi zakladu zahalnoi serednoi osvity [Socialization of the student in the educational process of the institution of general secondary education]. *Pedahohichni poshuk* [Pedagogical search], № 4. S. 30–34. URL : [file:///C:/Users/Admin/Downloads/pedp_2020_4_9%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/pedp_2020_4_9%20(1).pdf) [in Ukrainian].
10. Chernysh O. O. (2021). Sotsializatsiia osobystosti yak naukova problema [Socialization of personality as a scientific problem]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu im. T. Shevchenka. Ser. Pedahohichni nauky* [Bulletin of the Luhansk National University named after T. Shevchenko. Ser. Pedagogical sciences], ch. 2. № 1 (339). S. 5–17. DOI : [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-1\(339\)-2-5-17](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-1(339)-2-5-17) [in Ukrainian].

Marchuk I. Socialization of personality & time management in the educational institution: current aspects

The article highlights issues related to key aspects in the context of the complex process of socialization of each individual through the prism of the implementation of activities in educational institutions. One of the prominent places is the production of ideas on the way to the extrapolation of current directions related to the processes of informatization of society.

The forms of educational work that are carried out during the lesson / lessons (individual activities, work in pairs / groups) are analyzed through the prism of the introduction of trendy time management techniques, which involve the performance of a number of practically oriented tasks.

It has been proven that the educational institution is one of the important “agents” of socialization on the way to the harmonious development of the growing generation, which must master a number of skills and abilities for a harmonious life in society and the successful realization of their abilities and talents in the future (in the process of producing a professional trajectory of personal progress).

In the research, issues related to managerial aspects are updated, which are directly interconnected with the end-to-end processes of informatization of society in general and time management (self-management) techniques in particular; taking into account the understanding of managers (together with the entire educational cohort of subject teachers) and students of digitalized educational institutions approaches to familiarization with educational content. The main practical stages on the way to the affirmation of the self-development of the individual properties of the heads of educational institutions through the prism of extrapolation to the managerial activities of performance – self-management are highlighted.

The article analyzes approaches to overcoming the manifestations of procrastination thanks to the extrapolation of trending methods of self-management and the use of the “rule of small steps”. Attention is focused on the formation of cases with instructions for the successful completion of a number of tasks / exercises during the lesson / lessons. It has been proven that the actions mentioned above will contribute to the successful implementation of the professional guidelines of the growing generation.

The main aspects of the problem of intelligence are investigated thanks to the use of theoretical methods in the context of scientific and pedagogical progress. Among them: methods of analysis and synthesis, generalization and specification. The article provides indicative advice on solving the issues that have become the focus of the article's issues. Further prospects of the thematic vectors of the research are determined, taking into account domestic and international experience.

Key words: *personality socialization, time management, educational institution, relevant aspects, educational narratives, performance – self-management, procrastination, “agents” of socialization, extrapolation.*

УДК 37.091.313(477+100)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.92.1.16>

Михайленко О. В., Бутко Т. О.

МЕТОД ПРОЄКТІВ У ВІТЧИЗНЯНІЙ І ЗАРУБІЖНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ

У статті розглянуто історичні аспекти становлення методу проєктів у зарубіжній і вітчизняній педагогічній теорії та практиці, виділено етапи розвитку цього методу. Зазначено, що розвиток проєктної технології відбувався від розуміння її як універсальної у 20–30-х рр. ХХ ст. до усвідомлення комплексності у 60–80-х рр.; до переходу від методу проєктів у 90-х рр. до проєктного навчання, проєктного виховання та проєктної освіти у ХХІ ст. Підкреслюється значна роль, яку відігравав і відіграє метод проєктів у вирішенні проблеми розвитку пізнавальних навичок учнів, формування у них уміння самостійно здобувати знання, бачити, формулювати і розв'язувати проблему, використовувати здобуті знання на практиці. Пропонується класифікація проєктів – за провідним методом діяльності (інформаційні, дослідницькі, практико орієнтовані, ігрові, творчі, телекомунікаційні); за змістовим аспектом (літературно-творчі, природничо-наукові, екологічні, лінгвістичні, культурологічні, рольово-ігрові, спортивні, географічні, історичні, музичні); за кількістю учасників проєкту (індивідуальні, парні, групові); за рівнем реалізації міжпредметних зв'язків (монопредметні, міжпредметні, позапредметні); за тривалістю проведення (короткотермінові, середньо тривалі, довготермінові).

Наголошується, що проєктна робота має великий навчально-виховний потенціал, оскільки, працюючи над проєктом, учні спілкуються, співпрацюють і допомагають один одному в процесі навчання, тобто розвивають соціальні, розумові та комунікативні навички, вчать співпрацювати у команді. Цей вид навчальної діяльності сприяє здійсненню принципу індивідуалізації навчання в класах із різним рівнем підготовки під час вивчення та засвоєння нового матеріалу.

Отже, метод проєктів – це педагогічна система, що охоплює певну сукупність взаємопов'язаних засобів і процесів, необхідних для створення організованого та цілеспрямованого педагогічного впливу на формування особистості учня.

Ключові слова: проєктне навчання, метод проєктів, проєктна діяльність, педагогічна теорія, педагогічна практика, етапи розвитку методу проєктів, види проєктів, пізнавальна діяльність.

Сучасна школа повинна створити умови для формування відповідальної особистості здатної до саморозвитку і навчання впродовж життя, критичного мислення й творчого використання отриманих знань й умінь на практиці. Досягти цього можливо не лише внесенням відповідних змін у зміст освіти, але й завдяки використанню певних технологій навчання.

Метою статті є здійснення історико-педагогічного аналізу методу проєктів, який уже понад століття відомий у світовій педагогіці.

У загальному розумінні термін “проєкт” (від лат. “*projectus*” – “кинутий вперед”) розглядається як попередня пропозиція, розробка попереднього тексту закону (законопроєкту), плану забудови, кошторису витрат; план, задумана справа, викладення її у кресленні; прототип, прообраз можливого об'єкта чи стану, комплект необхідної документації та матеріалів [7, с. 7].

Аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури свідчить про те, що поняття “проєкт” трактується досить широко: це комплекс взаємозалежних одномоментних заходів, що спрямовані на досягнення певних цілей при обмежених часових, бюджетних, кадрових та інших ресурсах [7, с. 12]; сукупність певних дій, документів, план, задум реалізації майбутньої діяльності [1]; “процес, який дає початок змінам у штучному середовищі” [10, с. 50].

Проблема проєктної діяльності як педагогічного явища є предметом досліджень вітчизняних та зарубіжних учених (В. Асаул, Дж. Джонс, С. Ізбаш, Дж. Кнеллер, О. Коберник, О. Онопрієнко, О. Пехота, В. Тименко, М. Уйсімбасва, А. Цимбалару, Ю. Якімець на ін.). У педагогічній науці проєктування розглядається у двох аспектах: